

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a její význam pro trestní praxi

1. října 2020 nabyla účinnosti novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Novela je vstřícná vůči právnickým osobám, neboť významně zkracuje dobu, po kterou trvají negativní následky jejich odsouzení. V případě některých uložených trestů jako je zákaz činnosti nebo zákaz plnění veřejných zakázek dovoluje odsouzeným právnickým osobám zkrátit dobu trvání uloženého zákazu. V příspěvku shrnujeme zásadní změny zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a jejich očekávaný význam pro praxi.

Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu

Nově umožňuje ustanovení § 22a zákona č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „TOPO“) podmíněně upustit od výkonu vyjmenovaných trestů, a to zákazu držení a chovu zvířat, zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži nebo zákazu přijímání dotací a subvencí.

Žádat o upuštění od výkonu zbytku trestu mohly právnické osoby před novelou pouze za pomoci analogie podle ustanovení § 90 trestního zákoníku, které upravuje upuštění od zbytku výkonu trestu zákazu činnosti. Tresty zákazu plnění veřejných zakázek a účasti ve veřejné soutěži a zákazu přijímání dotací a subvencí trestní zákoník však nezná a neobsahuje proto úpravu, která by dovoľovala část trestu nevykonat. Možnost upuštění od výkonu zbytku těchto trestů rovněž za pomoci analogie s ustanovením § 90 trestního zákoníku pak zůstávala teoretická.

Všechny tresty, od zbytku jejichž výkonu je možné podmíněně upustit, může soud odsuzující právnickou osobu uložit na dobu 1 roku až 20 let. Po výkonu poloviny uloženého trestu může nyní odsouzená právnická osoba soud žádat, aby od jeho zbytku upustil.

Soud může podmíněně upustit od výkonu zbytku trestu, jestliže odsouzená právnická osoba prokáže, že dalšího výkonu trestu není třeba. Podobně jako u fyzických osob to zejména předpokládá, že právnická osoba po svém odsouzení nespáchala nový trestný čin. V případě právnických osob zákon ale výslovně stanoví, že nepotřebnost dalšího trvání trestu právnická osoba prokáže zejména, *pokud doloží účinný soubor opatření zajišťujících dodržování právních norem a směřujících k předcházení trestné činnosti včetně provedených nápravných opatření vedoucích k zamezení rizika opětovného spáchání stejné nebo podobné trestné činnosti, za kterou byla odsouzena.*

Právnická osoba tedy musí soudu doložit, že po svém odsouzení zavedla taková trestněprávní compliance opatření, která do budoucna slibují zabránit spáchání dalšího trestného činu při činnosti dané právnické osoby. Měřitkem dostatečnosti konkrétních compliance opatření se pravděpodobně stane odpověď na otázku, zda – pokud by právnická osoba měla taková compliance opatření i v době spáchání činu, za který byla odsouzena – byl tento čin přesto spáchán, či nikoliv. Nově zavedená compliance opatření tak musí být šita na míru a reagovat na okolnosti spáchání trestného činu, protože ty se zjevně ukázaly v kontextu činnosti právnické osoby jako rizikové.

Žádná compliance opatření však nejsou a ani nemohou být stoprocentně účinná. Použité sousloví „zamezení rizika“ ustanovení § 22a TOPO by tedy nemělo být vykládáno tak, že zavedená opatření riziko spáchání trestného činu eliminují, dostatečné by mělo být již významné snížení takového rizika.

S ohledem na dikci ustanovení § 22a TOPO, která vyžaduje zavedení opatření reflektující spáchaný trestný čin, by soud rozhodující o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu měl rovněž zohlednit, která z osob uvedených v ustanovení § 8 odst. 1 TOPO protiprávní čin přičtený právnické osobě spáchala.

V případě, že právnická osoba byla odsouzena za trestný čin svého zaměstnance, měl by při posuzování dostatečnosti zavedených opatření zpravidla být měřítkem standart opatření, které lze po právnické osobě spravedlivě požadovat ve smyslu ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) TOPO, tedy zavedení dostatečných pravidel pro činnost zaměstnanců, jejich proškolení a kontrola.

Pokud trestný čin přičtený právnické osobě spáchala jiná osoba, neměla by dostatečnost zavedených opatření ve smyslu ustanovení § 22a TOPO být vykládána přísněji, než je vykládán požadavek veškerého úsilí, které lze po právnické osobě spravedlivě požadovat ve smyslu ustanovení § 8 odst. 5 TOPO.

V případě právnických osob, které měly compliance opatření zavedené již při spáchání trestného činu, za který byly odsouzeny, pak bude muset vylepšit svá (očividně nedostatečná) compliance opatření, která spáchání trestného činu nezabránila, případně takový trestný čin ani nebyla schopna identifikovat. Tím do budoucna zcela jistě naroste význam ISO certifikací a jiných osvědčení kvality compliance opatření, pomocí nichž mohou právnické osoby snadněji prokázat, že svá compliance opatření po spáchání trestného činu revidovaly a vylepšily.

Pokud se právnické osobě podaří soudu prokázat, že další výkon trestu není potřeba, upustí soud od výkonu zbytku trestu a stanoví právnické osobě zkušební dobu na 1 rok až 10 let.

Během zkušební doby již právnická osoba může vykonávat zakázanou činnost, přijímat dotace či subvence a účastnit se veřejných soutěží. Nové ustanovení tak má i potenciálně motivační efekt a slibuje zamezit případům, kdy se právnické osoby budou snažit za pomoci různých majetkových dispozic vyhnout uloženým trestům a vykonávat zakázanou činnost pomocí nových entit. Právnické osoby zpravidla zvažují ekonomické dopady svých rozhodnutí. Odsouzená právnická osoba si tak může zejména u trestů uložených při spodní výměře jako ekonomicky výhodnější vyhodnotit vykonat část uloženého trestu, zavést nová compliance opatření a následně žádat o podmíněné upuštění od zbytku výkonu trestu, než riskovat přechod trestní odpovědnosti podle ustanovení § 10 TOPO při různých nákladných majetkových dispozicích.

Pro postup při rozhodování o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestu odkazuje ustanovení § 22a TOPO na ustanovení § 91 odst. 1 až odst. 3 trestního zákoníku, které se užije přiměřeně.

Podle přiměřeného užití tohoto ustanovení soud po uplynutí zkušební doby vysloví, že se právnická osoba osvědčila, pokud nespáchala nový trestný čin. V takovém případě se trest podle ustanovení § 91 odst. 2 trestního zákoníku považuje za vykonaný již zpětně ke dni, kdy soud rozhodl, že se od výkonu jeho zbytku podmíněně upouští. Tímto okamžikem se tedy právnická osoba považuje ve smyslu ustanovení § 27 TOPO za neodsouzenou a její odsouzení se neuvádí ani ve výpisu z jejího rejstříku trestů. To má význam z pohledu zákona č. [134/2016](#) Sb., o zadávání veřejných zakázek (dále jen „ZZVZ“), protože okamžikem fikce neodsouzení se obnoví základní způsobilost právnické osoby pro účast v zadávacích řízeních v nadlimitním režimu.

Pokud právnická osoba ve zkušební době spáchá nový trestný čin, soud ji, a to i během zkušební doby, nařídí vykonat zbytek trestu. Výjimečně může soud rovněž nechat podmíněné upuštění podle ustanovení § 91 odst. 2 trestního zákoníku v platnosti a přiměřeně prodloužit zkušební dobu, pokud tomu nebrání předchozí stanovení zkušební doby v maximální výměře. Prodloužená zkušební doba nesmí být kratší než je zbývajících doba uloženého trestu. Horní hranice prodloužení stanovené ustanovením § 90 odst. 2 trestního zákoníku se s ohledem na zvláštní úpravu TOPO pro právnickou osobu nepoužije.

Přiměřené omezení a přiměřené povinnosti ani dohled nad právnickou osobou soud nařídít nemůže, protože zákon o trestní odpovědnosti takové instituty nezná a jejich přiměřené užití je s ohledem na jejich smysl a účel z povahy věci vyloučeno.

O upuštění od výkonu zbytku trestu mohou žádat i právnické osoby odsouzené před 1. říjnem 2020, kdy novela nabyla účinnosti.

Fikce neodsouzení

Novela dále zkrátila dobu, po kterou je záznam o odsouzení zapsán v trestním rejstříku právnických osob. Do účinnosti novely platilo, že po výkonu trestu musí uplynout ještě dalších 2,5 roku až 30 let, a teprve pak je v trestním rejstříku právnické osoby zaznamenán zánik účinků odsouzení (obdoba zahlázení u osob fyzických). Trestní rejstřík právnických osob je na rozdíl od rejstříku fyzických osob veřejný a záznam v něm kromě negativních reputačních důsledků právnické osobě znemožňuje ucházet se o veřejné zakázky a ztěžuje uzavírání smluv i se soukromým sektorem.

Nově se právnická osoba považuje za neodsouzenou již okamžikem výkonu svého trestu. Tímto okamžikem také znovu splňuje základní podmínku pro účast v zadávacím řízení ZZVZ. Pokud však právnickou osobu soud odsoudil za zvlášť závažný zločin k některému z vybraných trestů, považuje se právnická osoba za neodsouzenou teprve po uplynutí dalších 3 let od výkonu jejího trestu.

V případě právnickým osobám nejčastěji ukládaného peněžitého trestu tak nově již okamžikem jeho úhrady zaniknou negativní následky odsouzení právnické osoby a záznam o odsouzení přestává být uváděn ve výpisu z trestního rejstříku právnické osoby.

Trestní příkaz

Ustanovení § 37a TOPO nově výslovně stanoví, jaké tresty a v jaké výměře lze právnické osobě uložit trestním příkazem. Trestat právnickou osobu trestním příkazem je možné na základě ustanovení § 1 odst. 2 TOPO. Jelikož obecná právní úprava trestního příkazu v trestním řádu u trestů omezuje pouze maximální výměru trestu zákazu činnosti ukládaného příkazem, výměra trestů zákazu plnění veřejných zakázek a účasti ve veřejné soutěži nebo zákazu přijímání dotací a subvencí ukládaných trestním příkazem omezena nebyla. V tomto ohledu tedy dochází k zrovnoprávnění obviněných právnických osob s osobami fyzickými.

Mgr. Tomáš Syrový,
advokátní koncipient

JUDr. Ladislav Smejkal,
advokát

[Dentons Europe CS LLP, organizační složka](#)

V Celnici 6
110 00 Praha 1

Tel.: +420 236 082 111
Fax: +420 236 082 999
e-mail: prague@dentons.com

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Chybějící protokol jako důvod procesní nepoužitelnosti kamerového záznamu pořízeného při sledování osob a věcí v trestní věci](#)
- [Kontrolující osoba podle § 37d ZTOPO: nový nástroj v trestním řízení právnických osob](#)
- [Komu patří auta z Auta Super? Odpověď nebude v technickém průkazu](#)
- [Když formální trestnost nestačí: co přinesl nálezní IV. ÚS 455/26 k subsidiaritě trestní represe](#)
- [Zbraňová amnestie v praxi: kdy \(ne\)může vydání zbraně vést k zániku trestní odpovědnosti?](#)
- [Význam sportovních pravidel při posuzování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy](#)
- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)